

En kirke dekorator på 1600-tallet

Vingelen kirke- og skolemuseum fikk status som halv-offentlig museum i 1975. Grunnlaget for samlingene er interiøret fra Trefoldighetskirka, som ble ferdig i 1653 og brutalt revet i 1882. Inventaret ble delvis tatt over til den nye kirka, bygd 1881, men en god del er samlet inn i distriktet igjen gjennom flere år. Det ble holdt auksjon over gamlekirka etter rivinga og inventaret spredd.

Det var glemt i bygda hvilken kunstner som sto bak dekoreringa i «Trefoldigheten». Det var litteraturen som satte oss på sporet, sammen med intialer på ei av hovedtavlene. Dertil fikk vi også inn et muntlig bevis som understreket opplysningene. Bokstavene på ovalen under Korsfestelsestavla kan leses som P.A.L. og tavla er datert 1676. Da er vi kommet til at det dreier seg om den svært produktive maler Petter Andersen Lillie (Lilje). Vi skal i korthet ta med noen opplysninger og vurderinger av hans kunst fra flere forskere.

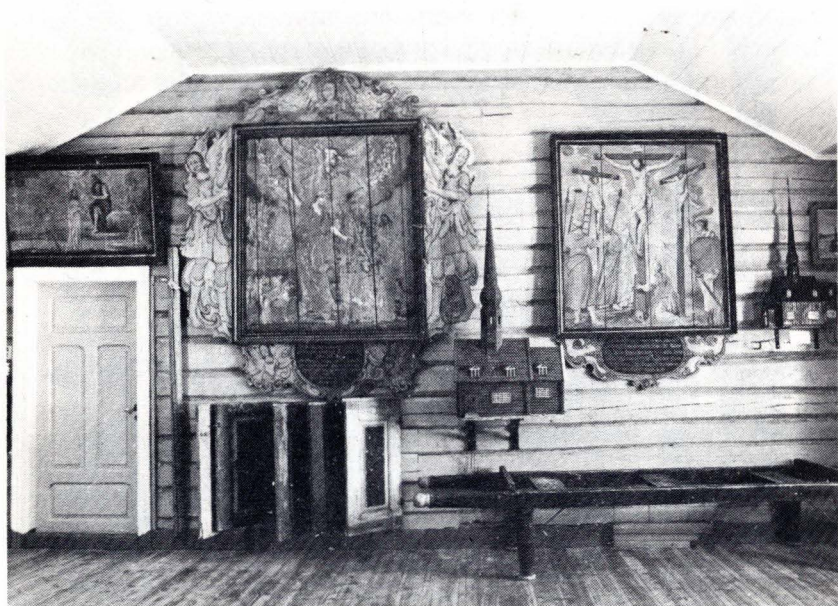
Det er enighet om at Peder var den berømte Johan kontrafeiers arvtaker. Faren het Anders, som også malte, og han hadde en bror Gustav, som var mindre kjent som maler, mens en tredje bror var billedhugger. De arbeidet også sammen, er det sagt.

Det heter at Peter inntok en stilling som nærmet seg den privilegertes, da det går fram av kirkerekneskapene at han var mye benyttet. Kunstnerisk står han svært nær Set Bogharth, som de mener var hans lærer.

Styrken i hans kunst sies bl.a. å være uttrykksfullhet med flytende, lett dekorativ virkning. Malerisk foredrag og markert karakteristikk særpreger portrettene, men i negativ retning føyes det til at det ikke formår å dekke over stereotyp form og fattigslig sjelsinnhold. Andre har kommet til at hans portretter

er ubestemte og utflytende, fullkommen blottet for karakter og mener de fleste er laget på verkstedet i byen og bare hodet er satt til etter originalen.

Mest positiv er Sigrid Christie som senest har behandlet emnet i sitt verk «Den lutherske ikonografi i Norge». Hun uttaler bl.a. om Peters tavle i Melhus kirke fra før 1706, at han

Lilje-tavler i Vingelen Kirke- og skolemuseum. (Foto: Musea i Nord-Østerdalen.)

gjengir detaljer omhyggelig og spesielt karakteristisk er hans gjengivelse av Jesu vemodsfylte blick. Det samme gjelder maleriet av smertensmannen i Nes kirke, Trøndelag, som antakelig er hans verk. Dette uttrykk finnes også i andre verker av kunstneren, både dokumenterte og andre som vi vil tillegge ham.

Han har et stort motivregister og varierer sine temaer virtuost. Så langt om litt av vurderingene av hans produksjon,

Detaljer av P. A. Liljes arbeide i Trefoldighets kirka i Vingelen. (Foto: Hedmarksmuseet.)

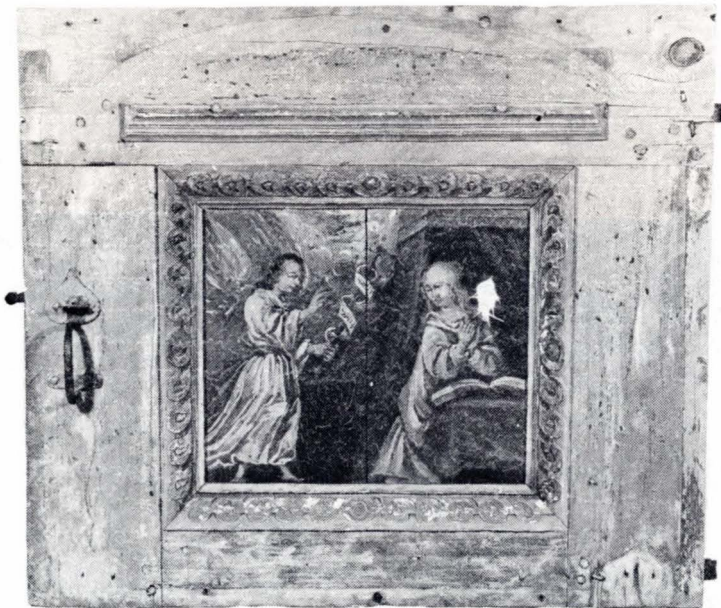
og så tilbake til hans arbeider i Vingelen og nærmeste område.

Det er i alt 13 småtavler (apostlene og Jesus) som kan tilskrives Lillie i våre samlinger. Apostlene er kjennelige på sine attributter, og ellers bærer tavlene i kulør og form detaljert preg av kunstneren. Dertil kommer ei Johannes dåpstavle av noe mindre format og litt overmalt i senere tid. Videre har vi et større korsfestelsesverk og som nevnt før er datert 1676 og bærer kunstnerens initialer.

Den kunstneriske beste er Dommedagstavla av 1706. Denne er mest slitt av vask og tidens tann ellers, men ennå kan fargeprakten fornemmes, som den engang var.

Altertavla er hovedverket hans i samlingene, men foreløpig er den til behandling ved teknisk atelier ved Hedmarks-museet. Tavla er noe deformert og det trengs hjelp for hel rekonstruksjon. Det kan ellers vises til prekestol med himmel og andre mindre gjenstander som er preget av Lillie.

Dertil kommer at hele kirka ble malt i disse år og det er nærliggende å tro at det er Peter og hans venner som har dratt linjene i de profesjonelt utførte akantusranker på veggene og i

bjelketaket. Dekorasjonene var malt i vannfarger i kulørene rødt, hvitt og blått.

Av hans arbeider i Røros og Tynset er visstnok lite bevart, men Os og Tolga har ei tavle hver. Det finnes nok enkelte verk

av ham nedover Østerdalen og, men er lite undersøkt. Det skal henge epitafier etter ham i Elverum kirke. Glåmdalsmuseet har ei lita fin samling kirkeinteriør fra Singsås. Det vil kanskje etter hvert dukke opp flere utførelser etter ham med tida i vårt kulturområde.

Peter Andersen Lillie kom hit til bygda fra Røros og la ned et stort og verdifullt arbeid her og vi skal sørge for å la samlinga komme til sin rett i vårt nye brannsikre museumsbygg.